

پیش‌ها و پانچ‌ها

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصوب‌ها شیخ محمد صالح المنجد حفظه الله تعالى

موضوع:

۱. احکام؛ مشاغل و مکاسب حرام
۲. احکام؛ مسائل مستحدثه (نویدها)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پرسش

نویسنده: رضا

تاریخ: ۱۳۹۸/۷/۱۱

می‌خواستم راجع به تفریح و سرگرمی در اسلام بدانم. آیا دیدن فیلم و بازی‌های رایانه‌ای و این قبیل موارد تفریحات سالمی هستند؟ یا در اسلام این قبیل موارد تفریحات خوبی محسوب نشده‌اند و نمونه‌های بهتری برای فرد مسلمان پیشنهاد شده‌اند؟

پاسخ

تاریخ: ۱۳۹۸/۷/۱۸

انسان مخلوقی ضعیف است؛ چنانکه خداوند فرموده است: ﴿وَخَلَقَ الْإِنْسَانَ ضَعِيفًا﴾؛ «و انسان ضعیف خلق شده» و با این وصف، طبیعی است که به استراحت نیاز دارد؛ چراکه کار مداوم او را خسته می‌کند و از پای در می‌آورد، در حالی که استراحت نیروی او را باز می‌گرداند و سلامت و نشاطش را حفظ می‌کند. البته بخش عمده‌ی این نیاز او با خواب خوب و کافی تأمین می‌شود؛ چنانکه خداوند فرموده است: ﴿وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا﴾؛ «و خوابتان را مایه‌ی آسایش قرار دادیم» و از این رو، انسان باید خواب خوب و کافی داشته باشد، ولی بخشی نیز ممکن است با خواب خوب و کافی تأمین نشود که در این صورت نیاز به تفریح خواهد داشت. مراد از تفریح انجام کاری است که انسان را شاداب و سرزنده می‌کند و آن از این رو نیکوست که شادابی و سرزندگی برای انجام بهتر تکالیف دنیوی و اخروی لازم است. بنابراین، می‌توان گفت که تفریح کاری عقلایی و شرعی است، مشروط به اینکه به حرام آلوده نباشد؛ مانند تفریح از طریق زنا، شرب خمر، قمار، غنا، ورق بازی، شطرنج، نقاشی، استعمال دخانیات و مواد مخدر و تماشای فیلم‌ها و عکس‌های مستهجن که در میان کافران رواج دارد و متأسفانه به میان مسلمانان هم راه یافته است. این قبیل تفریحات، تفریحات ناسالم و زیانبار هستند که شیطان برای پیروانش زینت داده است تا آنان را از خداوند دور کند

۱. النساء/ ۲۸

۲. التبا/ ۹

و به بیماری و افسردگی دچار گرداند. در برابر، تفریحات سالم و سودمندی وجود دارند که در روایات اسلامی به آنها توصیه شده است و آنها به قرار زیرند:

۱. مطالعه که از سرگرم کننده‌ترین و سودمندترین کارهاست؛ چنانکه در روایتی از اهل بیت آمده است: «يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ هَرَجٌ لَا يَأْتُسُونَ فِيهِ إِلَّا بِكُتُبِهِمْ»^۱؛ «بر مردم زمان پرآشوبی می‌رسد که در آن جز با کتاب‌های خود انس نمی‌گیرند».

۲. سحرخیزی و نماز شب که انسان را شاداب و سرزنده می‌کند؛ چنانکه در روایتی از پیامبر آمده است: «يَعْقُدُ الشَّيْطَانُ عَلَى قَافِيَةِ رَأْسِ أَحَدِكُمْ إِذَا هُوَ نَامَ ثَلَاثَ عُقَدٍ يَضْرِبُ كُلَّ عُقْدَةٍ عَلَيْكَ لَيْلٌ طَوِيلٌ فَارْقُدْ، فَإِنِ اسْتَيْقَظَ فَذَكَرَ اللَّهَ انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ، فَإِنِ تَوَضَّأَ انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ، فَإِنِ صَلَّى انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ، فَأَصْبَحَ نَشِيطًا طَيِّبَ النَّفْسِ وَإِلَّا أَصْبَحَ حَبِيثَ النَّفْسِ كَسَلَانَ»^۲؛ «شیطان بر پشت سر هر یک از شما در وقت خواب سه گره می‌زند که روی هر یک نوشته است: شب درازی در پیش داری، پس بخواب! پس اگر بیدار شود و خدا را یاد کند، یک گره باز می‌شود و اگر وضو بگیرد، گره دوم هم باز می‌شود و اگر نماز بگذارد، گره سوم هم باز می‌شود، پس در حالی صبح می‌کند که بانشاط است و روحیه‌ی خوبی دارد و گرنه در حالی صبح می‌کند که روحیه‌ی بدی دارد و کسل است».

۳. پیاده‌روی

۴. شنا

۵. اسب‌سواری

۶. تیراندازی؛ چنانکه در روایتی از پیامبر آمده است: «نِعْمَ لَهُوَ الْمُؤْمِنُ الرَّمِيٌّ وَمَنْ تَعَلَّمَ الرَّمِيَّ ثُمَّ تَرَكَهُ فَقَدْ عَصَانِي»^۳؛ «تیراندازی سرگرمی خوبی برای مؤمن است و هر کس تیراندازی را یاد بگیرد و سپس رها کند، من را نافرمانی کرده است».

۷. رشتن، بافتن و خیاطی کردن برای زنان؛ چنانکه در روایتی از پیامبر آمده است: «حَيْرٌ لَهُوَ الْمُؤْمِنُ السَّبَّاحَةُ وَحَيْرٌ لَهُوَ الْمُؤْمِنَةُ الْعَزْلُ»^۴؛ «بهترین سرگرمی برای مرد مؤمن شنا و بهترین سرگرمی برای زن مؤمن ریسندگی است».

۸. نگهداری از برخی حیوانات خانگی مانند گوسفند، گاو، مرغ و کبوتر؛ چنانکه در روایتی از اهل بیت آمده است: «مَا مِنْ أَهْلِ بَيْتٍ يَكُونُ عِنْدَهُمْ شَاةٌ لَبُونٌ إِلَّا قُدُّسُوا فِي كُلِّ يَوْمٍ مَرَّتَيْنِ».

۱. الکافی للکلینی، ج ۱، ص ۵۲

۲. صحیح البخاری، ج ۲، ص ۴۶؛ صحیح مسلم، ج ۲، ص ۱۸۷

۳. أخبار أصبهان لأبي نعیم الأصبهانی، ج ۲، ص ۱۲۱؛ الدر المنثور فی التفسیر بالمأثور للسيوطی، ج ۳، ص ۱۹۳

۴. الجامع الصغیر للسيوطی، ج ۱، ص ۶۲۷

يُقَالُ لَهُمْ بُورِكْتُمْ بُورِكْتُمْ^۱؛ «هیچ خانواده‌ای نیستند که گوسفندی شیرده نزدشان باشد، مگر اینکه هر روز دو بار تقدیس می‌شوند، به آنان گفته می‌شود: برکت بر شما باد! برکت بر شما باد!» و در روایتی دیگر از اهل بیت آمده است: **«كَانُوا يُحِبُّونَ أَنْ يَكُونَ فِي الْبَيْتِ الشَّيْءُ الدَّاجِنُ، مِثْلَ الْحَمَامِ أَوْ الدَّجَاجِ أَوْ الْعَنَاقِ»**^۲؛ «آنان دوست داشتند که در خانه حیوانی خانگی مانند کبوتر یا مرغ یا بزغاله باشد».

۹. گردش در طبیعت و فضای سبز

۱۰. نگاه کردن به آب جاری

۱۱. استشمام بوی خوش

۱۲. خوردن و آشامیدن

۱۳. نگاه کردن به همسر زیبا

۱۴. هم‌آغوشی با همسر

۱۵. مسواک زدن

۱۶. دوش گرفتن

۱۷. گفتگو با دوستان و آشنایان

چنانکه در روایتی از اهل بیت آمده است: **«النُّشْرَةُ فِي عَشْرَةِ أَشْيَاءَ: الْمَشْيِ، وَالرُّكُوبِ، وَالإِزْتِمَاسِ فِي الْمَاءِ، وَالنَّظْرِ إِلَى الْحُضْرَةِ، وَالْأَكْلِ وَالشُّرْبِ، وَالنَّظْرِ إِلَى الْمَرْأَةِ الْحَسَنَاءِ، وَالْجَمَاعِ، وَالسَّوَاكِ، وَعَسَلِ الرَّأْسِ بِالْخَطْمِيِّ فِي الْحَمَامِ وَعَبْرِهِ، وَمُحَادَثَةِ الرِّجَالِ»**^۳؛ «تفریح در ده چیز است: پیاده‌روی، اسب‌سواری، آبتنی، نگاه کردن به طبیعت، خوردن و آشامیدن، نگاه کردن به زن زیبا، نزدیکی کردن، مسواک زدن، شستن سر در حمام یا جای دیگر با خطمی و گفتگو با مردم» و در روایتی دیگر از اهل بیت آمده است: **«الطَّيْبُ نُشْرَةٌ وَالْعَسَلُ نُشْرَةٌ وَالرُّكُوبُ نُشْرَةٌ وَالنَّظْرُ إِلَى الْحُضْرَةِ نُشْرَةٌ»**^۴؛ «بوی خوش مفرح است و عسل مفرح است و سواری مفرح است و نگاه کردن به فضای سبز مفرح است» و در روایتی دیگر آمده است: **«ثَلَاثَةٌ يُجْلَوْنَ الْبَصَرَ: النَّظْرُ إِلَى الْحُضْرَةِ، وَالنَّظْرُ إِلَى الْمَاءِ الْجَارِي، وَالنَّظْرُ إِلَى الْوَجْهِ الْحَسَنِ»**^۵؛ «سه چیز چشم را جلا می‌دهند:

۱. المحاسن للبرقي، ج ۲، ص ۶۴۳؛ الكافي للكليني، ج ۶، ص ۵۴۴

۲. قرب الإسناد للحميري، ص ۹۳

۳. المحاسن للبرقي، ج ۱، ص ۱۴؛ الخصال لابن بابويه، ص ۴۴۳

۴. عيون أخبار الرضا لابن بابويه، ج ۲، ص ۴۴؛ نهج البلاغة للشريف الرضي، حکمت ۴۰۰

۵. المحاسن للبرقي، ج ۲، ص ۶۲۲؛ الخصال لابن بابويه، ص ۹۲؛ أخبار أصبهان لأبي نعيم الأصبهاني، ج ۲، ص ۳۶۶؛ كشف الخفاء

للعجلوني، ج ۱، ص ۳۲۴

نگاه کردن به فضای سبز و نگاه کردن به آب جاری و نگاه کردن به روی زیبا» و در روایتی دیگر آمده است: «كُلُّ لَهْوِ الْمُؤْمِنِ بَاطِلٌ إِلَّا فِي ثَلَاثٍ فِي تَأْدِيبِهِ الْفَرَسِ وَرَمِيهِ عَنْ قَوْسِهِ وَمَلَاعَبَتِهِ امْرَأَتَهُ فَإِنَّهُنَّ حَقٌّ»^۱؛ «هر بازی مؤمن باطل است مگر در سه چیز: در پرورش اسب و تیراندازی و بازی با همسر؛ چراکه آن‌ها حق هستند» و در روایتی دیگر از اهل بیت آمده است: «لَهُوَ الْمُؤْمِنِ فِي ثَلَاثَةِ أَشْيَاءَ: التَّمَتُّعُ بِالنِّسَاءِ وَمُفَاكَهَةِ الْإِخْوَانِ وَالصَّلَاةَ بِاللَّيْلِ»^۲؛ «سرگرمی مؤمن در سه چیز است: لذت بردن از همسر و خوش طبعی با دوستان و نماز شب».

اما تماشای فیلم و انجام بازی رایانه‌ای، هرگاه محتوای محرک یا بدآموزنده‌ای نداشته باشد و مانع از انجام واجبات نشود و به نزاع میان دو مسلمان نینجامد، حرام نیست، جز اینکه در صورت امکان بهتر است به تفریحات سالم‌تر و سودمندتری پرداخته شود.

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر مشاوران عالی خبری حضرت امام
 جعفر صادق (ع) علیه السلام

۱. الکافی للکلینی، ج ۵، ص ۵۰؛ نصب الرایة للزیلعی، ج ۶، ص ۱۷۹
 ۲. الخصال لابن بابویه، ص ۱۶۱